

**Management B.V.**

**Best practices voor betrokken aandeelhouderschap**

Amsterdam, april 2016

## Inleiding

DoubleDividend Management B.V. (hierna 'DoubleDividend') treedt bij haar beleggingsinstellingen op als beheerder zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht en beschikt over een AIFMD-vergunning. Uit dien hoofde heeft DoubleDividend bepaalde verplichtingen.

### 1. Nederlandse corporate governance code

Hoofdstuk IV.4 van de Nederlandse corporate governance code bevat twee principes en zes best practice bepalingen die zijn gericht tot institutionele beleggers. DoubleDividend heeft een wettelijke verplichting verslag uit te brengen over de naleving van deze principes en best practice bepalingen. In overeenstemming met de zogenoemde 'pas toe of leg uit'-regel.

### 2. Eumedion, best practices voor betrokken aandeelhouderschap

DoubleDividend is aangesloten bij de Stichting Eumedion, het platform van institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid. De Stichting Eumedion heeft best practices opgesteld voor betrokken aandeelhouderschap. Naast het uitoefenen van stemrecht omvat verantwoordelijk gedrag van beleggers ook het monitoren van de activiteiten van de ondernemingen waarin wordt belegd. Bij de monitoring wordt nadrukkelijk ook belangrijke aspecten op het gebied van corporate governance en duurzaamheid meegenomen, alsmede het raadplegen van andere aandeelhouders of betrokkenen. De best practices van Eumedion gelden voor al haar deelnemers en ook hier geldt de 'pas toe of leg uit'-regel.

### 3. Verslaggeving

De volgende punten worden op de website of in het jaarverslag van DoubleDividend vermeld:

- een beschrijving van de toepassing van de best practices
- bekendmaking van de informatie die vermeld staat in de best practices 2, 5, 6 en 8: of
- een uitleg indien deze onderdelen niet zijn nageleefd.

## Nederlandse corporate governance code

Hoofdstuk IV.4 van de Nederlandse corporate governance code: verantwoordelijkheden van aandeelhouders

### **Verantwoordelijkheid van institutionele beleggers**

**Principe**      **Institutionele beleggers handelen primair in het belang van hun achterliggende begunstigden of beleggers en hebben een verantwoordelijkheid jegens hun achterliggende begunstigden of beleggers en de vennootschappen waarin zij beleggen om op zorgvuldige en transparante wijze te beoordelen of zij gebruik willen maken van hun rechten als aandeelhouder van beursvennootschappen.**

DoubleDividend onderschrijft dit principe en ziet toe op naleving.

	Best practice bepalingen	DoubleDividend
<b>IV.4.1</b>	Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) publiceren jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.	Op de website is het stembeleid van DoubleDividend gepubliceerd. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>
<b>IV.4.2</b>	Institutionele beleggers doen jaarlijks op hun website en/of in hun jaarverslag verslag van de uitvoering van hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar.	Op de website wordt jaarlijks het stemgedrag (uitvoering van beleid) gepubliceerd. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>
<b>IV.4.3</b>	Institutionele beleggers brengen ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen.	Op de website wordt ten minste eenmaal per kwartaal verslag gedaan hoe op algemene vergaderingen is gestemd. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>

### **Verantwoordelijkheid van aandeelhouders**

**Principe**      **Aandeelhouders gedragen zich ten opzichte van de vennootschap, haar organen en hun mede-aandeelhouders naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Hieronder valt de bereidheid om een dialoog met de vennootschap en mede-aandeelhouders aan te gaan.**

DoubleDividend onderschrijft dit principe en ziet toe op naleving.

	Best practice bepalingen	DoubleDividend
<b>IV.4.4</b>	Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer een of meer aandeelhouders het voornemen heeft de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer	Indien DoubleDividend gebruik maakt van haar agenderingsrecht zal zij deze best practice bepaling naleven en hiervan verslag doen op haar website. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>

	bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). Dit geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd in de zin van best practice bepaling II.1.9.	
<b>IV.4.5</b>	Een aandeelhouder stemt naar zijn eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid van deze adviseur en de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.	DoubleDividend maakt geen gebruik van stemadviezen van derden.
<b>IV.4.6</b>	Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsnemen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.	DoubleDividend zal deze best practice naleven en hiervan verslag doen op haar website. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>

## Best practices Eumedion

Met de naleving van de best practices van Eumedion geeft DoubleDividend blijk er zich bewust van te zijn van de grotere verantwoordelijkheid die maatschappelijk wordt verwacht van institutionele beleggers.

Hieronder volgt een beschrijving van de toepassing van de best practices van Eumedion.

Best practice 1	DoubleDividend
<p>Eumedion-deelnemers monitoren de Nederlandse vennootschappen waarin zij beleggen.</p> <p>Guidance: De monitoring van de vennootschappen waarin wordt belegd is van belang om eventueel met een vennootschap in dialoog te gaan of andere engagementactiviteiten te ontplooiën. Monitoring is ook van belang om de aandelen van de betreffende vennootschap te houden of te verkopen. Het monitoringproces wordt geacht onder meer, maar niet uitsluitend, te omvatten dat Eumedion-deelnemers zorgvuldig kennis nemen van het milieu- en sociaal beleid en van de governancestructuur van de vennootschap. Eumedion-deelnemers maken in dat kader een grondige beoordeling van de door de vennootschap gegeven motivering van eventuele afwijkingen van de best practice bepalingen van de Nederlandse corporate governance code.</p>	<p>DoubleDividend wil met haar beleggingsbeleid een brug slaan tussen financieel rendement en maatschappelijk rendement in de overtuiging dat een integrale analyse van financiële- en duurzaamheids-aspecten een positieve bijdrage levert aan het rendement en risicoprofiel van de aandelenportefeuille. Het beleggingsproces is dan ook duidelijk vastgelegd. Het universum van de beleggingsfondsen bestaat uit beursgenoteerde ondernemingen die vooroplopen op het gebied van duurzaamheid (milieu en sociale aspecten) en corporate governance (goed bestuur). Daarnaast moeten ondernemingen voldoen aan de financieel en kwalitatief gestelde eisen.</p> <p>Hiertoe heeft DoubleDividend eigen analyse modellen (zowel financieel als ESG).</p> <p>Nadat is belegd zal DoubleDividend zich opstellen als een betrokken aandeelhouder. Zij zal gebruik maken van haar aandeelhoudersrechten en de onderneming blijven monitoren op behaalde resultaten versus aangekondigde prognoses/doelstellingen. Indien nodig wordt het bestuur van een onderneming aangesproken op het toepassen en verbeteren van hun corporate governance, sociaal- of milieubeleid.</p>

Best practice 2	DoubleDividend
Eumedion-deelnemers hebben een duidelijk beleid met betrekking tot de uitoefening van hun aandeelhoudersrechten; daaronder kunnen het aangaan van een dialoog met de Nederlandse beursvennootschappen en andere engagementactiviteiten vallen. Zij brengen ten minste één keer per jaar verslag uit van de uitvoering van hun beleid.	DoubleDividend maakt gebruik van al haar aandeelhoudersrechten. Zij zal ten minste één keer per jaar verslag doen van de uitvoering van dit beleid. Dit verslag is te vinden op de website. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>

Best practice 3	DoubleDividend
<p>Eumedion-deelnemers hebben een duidelijk beleid inzake het omgaan met situaties waarin het niet lukt de ondernemingsleiding van de Nederlandse beursvennootschap waarin zij beleggen te overtuigen van hun standpunten en meningsverschillen tussen de ondernemingsleiding van deze vennootschap en de aandeelhouders onopgelost blijven.</p> <p>Guidance Onderdelen van een dergelijk beleid kunnen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Het sturen van een brief waarin de zorgpunten worden uiteengezet;</li> <li>- Het houden van extra vergaderingen met het bestuur en/of de raad van commissarissen, met name voor het bespreken van de zorgpunten;</li> <li>- Het houden van vergaderingen met andere stakeholders, zoals andere aandeelhouders, banken, crediteuren, de ondernemingsraad en niet-gouvernementele organisaties (NGO's);</li> <li>- Het uiten van de zorgpunten in een aandeelhoudersvergadering;</li> <li>- Het afgeven van een publieke verklaring;</li> <li>- Het samen met andere institutionele beleggers interveniëren bij specifieke kwesties;</li> <li>- Het verzoeken om bepaalde onderwerpen op de agenda van de aandeelhoudersvergadering te plaatsen of het vragen om de bijeenroeping van een buitengewone aandeelhoudersvergadering;</li> <li>- Het in voorkomende gevallen doen van voordrachten voor de benoeming van een bestuurder en/of commissaris;</li> <li>- Het waar nodig ondernemen van gerechtelijke stappen, zoals het instellen van een enquêteprocedure bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam;</li> <li>- Het verkopen van de aandelen.</li> </ul>	DoubleDividend heeft duidelijk beleid inzake de situaties zoals genoemd in deze best practice 3. Zij zal, indien hiervan sprake is, verslag doen op haar website. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a>

Best practice 4	DoubleDividend

In voorkomende gevallen zijn Eumedion-deelnemers bereid om gezamenlijk met andere Eumedion-deelnemers en andere beleggers op te trekken.	DoubleDividend is in voorkomende gevallen bereid om gezamenlijk met andere Eumedion-deelnemers en andere beleggers op te trekken.
--	---

Best practice 5	DoubleDividend
<p>Institutionele beleggers kunnen andere, zakelijke relaties hebben met de Nederlandse beursvennootschappen waarin zij beleggen dan alleen de aandeelhoudersrelatie. Eumedion-deelnemers nemen maatregelen om tegenstrijdige belangen die voortvloeien uit deze verschillende rollen te verminderen. Eumedion-deelnemers hebben voor hun handelen duidelijke en robuuste procedures voor het geval zich verschillende of strijdige belangen voordoen. De procedures worden openbaar gemaakt. Materiële tegenstrijdige belangen worden meegedeeld aan de betreffende institutionele cliënten.</p> <p>Guidance</p> <p>In bepaalde situaties is het wenselijk dat de cliënten op de hoogte te zijn van het mogelijke bestaan van andere belangen tussen de institutionele belegger en de vennootschap dan enkel het aandeelhoudersbelang. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer de belegger in kwestie ook financiële producten (zoals verzekeringen) aan de vennootschap aanbiedt of wanneer een lid van het bestuur of van de raad van commissarissen van de institutionele belegger ook zitting heeft in het bestuur respectievelijk de raad van commissarissen van de vennootschap in kwestie. Een institutionele belegger, die gelden van een pensioenfonds belegt, kan ook aandelen houden in een vennootschap die „sponsor“ is van het desbetreffende pensioenfonds. Ook is het mogelijk dat een institutionele belegger op een of andere wijze gelieerd is aan een vennootschap waarop een openbaar bod op de aandelen is uitgebracht.</p> <p>Bij deelname aan een collectieve dialoog of aan andere engagementactiviteiten, doen deelnemers er verstandig aan hun beleid inzake tegenstrijdig belangen en voorwetenschap voorafgaand aan de dialoog te laten meewegen.</p>	<p>DoubleDividend is onafhankelijk en heeft geen andere zakelijke relaties met de Nederlandse beursvennootschappen waarin zij belegt. Derhalve is er geen sprake van tegenstrijdige belangen.</p> <p>Indien zich mogelijk wel tegenstrijdige belangen voordoen in de toekomst zal DoubleDividend hiertoe beleid opstellen en publiceren op haar website. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a></p>

Best practice 6	DoubleDividend
<p>Eumedion-deelnemers hebben een duidelijk stembeleid en maken dit beleid openbaar. Zij doen ten minste één keer per jaar verslag van de uitvoering van het stembeleid. (zie ook IV. 4.1 en IV. 4.2 van de Nederlandse corporate governance code)</p>	<p>DoubleDividend heeft op haar website haar stembeleid gepubliceerd en doet ten minste één keer per jaar verslag van de uitvoering van het stembeleid.</p>

Best practice 7	DoubleDividend
<p>Eumedion-deelnemers brengen op alle aandelen die zij in Nederlandse vennootschappen houden een geïnformeerde stem uit tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van de desbetreffende vennootschappen. In het geval de Eumedion-deelnemer zich onthoudt van stemming of tegen een bestuursvoorstel stemt, verschaft de Eumedion-deelnemer uit zichzelf dan wel op aanvraag van de betreffende vennootschap aan de ondernemingsleiding een gemotiveerde uitleg van dit stemgedrag.</p> <p>Guidance In de Nederlandse corporate governance code staat dat institutionele beleggers hun stembeleid, de uitvoering van dit beleid (jaarlijks) en hoe ze hebben gestemd (eenmaal per kwartaal) moeten publiceren. Best practice 7 vraagt van Eumedion-deelnemers dat ze hun stemrecht op een weloverwogen wijze uitoefenen en in overeenstemming met hun stembeleid. Eumedion-deelnemers die deelnemen in een zgn. asset pool of in een (institutioneel) beleggingsfonds verzekeren zich ervan het stembeleid van de vermogensbeheerder van de asset pool of van het beleggingsfonds te kunnen onderschrijven, dat ze het daadwerkelijke stemgedrag van deze beheerder monitoren en zich, indien mogelijk, kunnen terugtrekken uit de pool of uit het fonds als ze het niet eens zijn met het stembeleid en/of de uitvoering daarvan.</p>	<p>DoubleDividend zal best practice 7 naleven en hiervan verslag doen op haar website. DoubleDividend maakt geen gebruik van stemadviezen. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a></p>

Best practice 8	DoubleDividend
<p>Eumedion-deelnemers maken ten minste één maal per kwartaal openbaar hoe ze hebben gestemd op de aandelen in de Nederlandse beursvennootschappen waarin zij beleggen. (zie ook IV. 4.3 van de Nederlandse corporate governance code)</p> <p>Guidance Eumedion-deelnemers publiceren bij voorkeur per individuele vennootschap en voor ieder agendapunt of ze voor of tegen hebben gestemd dan wel zich van stemming hebben onthouden.</p>	<p>Op de website wordt ten minste eenmaal per kwartaal verslag gedaan hoe op algemene vergaderingen is gestemd. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a></p>
Best practice 9	DoubleDividend



<p>Eumedion-deelnemers betrekken aspecten op het terrein van milieu- en sociaal beleid en van governance bij hun beleid inzake de uitoefening van hun aandeelhoudersrechten. Onder dit beleid kunnen het aangaan van een dialoog met de Nederlandse beursvennootschappen en andere engagementactiviteiten vallen.</p>	<p>DoubleDividend heeft haar eigen ESG-analyse ontwikkeld. Indien nodig wordt het bestuur van een onderneming aangesproken op het toepassen en verbeteren van hun corporate governance, sociaal- of milieubeleid. Zie ook onder practice 1.</p> <p>DoubleDividend doet hiervan verslag op haar website. <a href="http://www.doubledividend.nl">www.doubledividend.nl</a></p>
---	--

<b>Best practice 10</b>	<b>DoubleDividend</b>
<p>Eumedion-deelnemers lenen geen aandelen in voor enkel en alleen het uitoefenen van het stemrecht op deze aandelen. Zij overwegen hun uitgeleende aandelen vóór de stemregistratiedatum van de betreffende aandeelhoudersvergadering van de betreffende Nederlandse beursvennootschap terug te halen als de agenda van deze vergadering één of meer controversiële onderwerpen bevat.</p> <p>Guidance Bovenstaande best practice is verankerd in het beleid van de Eumedion-deelnemer ten aanzien van het uitlenen van aandelen rond de stemregistratiedatum vóór de aandeelhoudersvergadering.</p> <p>In het geval een institutionele belegger over bepaalde kwesties een dialoog is aangegaan met de vennootschap waarin hij belegt, buiten het kader van een aandeelhoudersvergadering, is het raadzaam de positie van de institutionele belegger (de omvang van zijn juridische en economische eigendom) op verzoek van de vennootschap volledig duidelijk te maken.</p>	<p>De beleggingsfondsen beheerd door DoubleDividend kunnen geen aandelen in- of uitlenen.</p>

